

J o u r n a a l 55

*Fotografie: Tante Netty | Werk van: Hilary Pfeifer, titel: 'Bunny With a Toolbelt'
tentoonstelling: ShareSomeCandy bij Offline bloggalerie Tante Netty (artikel zie pag. 4)*

Inhoud vijfenvijftigste aflevering:

Solotentoonstelling Verdult | Seks is meer, Your space en Tante Netty
Bedenklijk goed eindexamenwerk van het Strabrechtcollege | Lissitzky: fotografie als het Nieuwe Zien
Cursisten op pad met de cicerone: actief met taal | Bibliotheekaanwinsten: Dieter Roth en Prix de Rome 2010
Musomanie | Moderne beeldende kunst voor blinden | Kroniek van een kunstminnaar
Agenda, Vriendenactiviteiten en colofon

Dick Verdult is back in town...

En dat zullen we merken! In de acht zalen op de begane grond van het Van Abbemuseum laat hij zien waar hij in artistiek opzicht staat. Na nogal wat omzwervingen over de aardbol toont multimediakunstenaar Verdult in zijn geboortestad Eindhoven zijn 'gecontroleerde chaos'. Chaos, omdat zijn werk bij een eerste confrontatie zo kan overkomen. Gecontroleerd, omdat het altijd een diepere lading heeft.

*Verdult:
"Dit sterrenpatroon
wil ik levensgroot
op een wand in het
Van Abbemuseum zetten."*

We bezoeken Verdult in zijn atelier in een enorm 'gedoogd' kraakpand, waar ook andere kunstenaars onderdak hebben gevonden. Zijn atelier ziet eruit als een ruimte waar zojuist een tropische storm doorheen heeft gerasd. Maar alles is schijn: "Ik heb steeds bewust toegestaan dat het altijd ontspoorde", probeert hij de lichte verwarring bij zijn bezoeker te verklaren. "De verbazing over het effect als je de dingen net iets anders doet, is precies de basis van mijn werk. Ik heb altijd toegestaan dat het in alle richtingen ging. Het maakt mij dus niet uit dat die speedboot van mij stuurlaars is; ik blijf er al waterskiënd wel achter hangen."

Poëzie van misverstanden

Verdult heeft weliswaar een wereldbeeld dat hij wil overbrengen, maar volgens zijn eigen zeggen is dat verstoord. "Het is uiteraard geen gestroomlijnd verhaal met paragrafen. De oogst die ik probeer binnen te halen en datgene waarop ik anderen wil attenderen is de poëzie die kan ontsnappen bij misverstanden. Omdat ik de indrukken van veel culturen met me meedraag, kunnen de misverstanden die daaruit voortkomen tot een plezierige en verrijkende beleving leiden. En die indrukken komen vanzelf naar buiten." Een korte zoektocht op internet leert dat Verdult in het buitenland de status van 'cultuurfiguur' heeft verworven. Vooral in Zuid-Amerika trok hij grote groepen jongeren die massaal afkwamen op zijn op de volkse 'cumbia' gebaseerde muziek. "In Nederland is daar nauwelijks iets van doorgedrongen", constateert Verdult. "Daarom is het zinloos om hier veel energie in die muziek te duwen. Het behoort niet tot de volkscultuur en het is ook niet voor deze contreien bedoeld. Maar de nuchterheid van hier geeft wel een tegenwicht voor wat me in het buitenland is overkomen. Juist die misverstanden waar ik naar op zoek ben,

kunnen in deze omgeving gedijen. Dat gaan we nu ook doen met deze tentoonstelling in het Van Abbemuseum."

Midgetgolftraject

Wat hij gaat tonen, is hoofdzakelijk beeldend werk. Gezien zijn multimediale achtergrond ook wel wat film en geluid, maar het zwaartepunt ligt toch op tekeningen, lino's, beelden en installaties. En dat alles van heel klein tot heel groot. Verdult ziet de Nieuwbouw waarin het plaatsvindt als een 'expliciete' constructie. "Bekijk je de plattegrond, dan heeft het door de rondgaande ligging om een soort inham de vorm van een oor. Het verleidt je tot anders werken; als je het goed uitlegt tenminste. Als je het slecht uitlegt, leidt het af van wat je wilt. Je kunt het niet ontkennen, het is een

*Dick Verdult
haalt een van
de te exposeren
modellen te
voorschijn.*

dwingende looproute, een soort midgetgolftraject. Als je summier, strak werk zou presenteren, biedt dat een mooi tegenspel. Maar ik ben chaotisch. Doordat dat erbij komt, wordt het niet gemakkelijk. Of er een stotterend iemand met je meepraat." "Maar", stelt hij gerust, "de inrichting van de tentoonstelling is al behoorlijk gedefinieerd hoor. Ik vind het van belang dat het ook hier in Nederland qua sturing op z'n poten staat. Hier in het atelier krijgt het in mijn gedachten vorm. Daar komen schetsen uit. Omdat ik gewend ben te werken tussen de kantoordozen en chaos, weet ik dat dit juist daardoor andersoortig werk oplevert."

Toeval

Hoe chaotisch hij ook lijkt, aan elk werkstuk dat Verdult toont, ligt wel degelijk een plan ten grondslag. "Dat is de reden waarom ik aan de gang ga. En ook nog tijdens het werken blijf ik manipuleren om het de betekenis te geven die ik beoog. Het is zéker niet zo dat ik begin en wel zie waar het eindigt. Als ik iets maak, heb ik strak gedefinieerd wat het moet worden." Maar hij sluit niet uit dat er tijdens het proces iets onverwachts kan gebeuren. "Er kan bijvoorbeeld altijd een telefoon gaan en dan kan het zomaar gebeuren dat de daarbij opgeslagen indrukken een plaats in het werk krijgen. Dat is dan de toevalscomponent. Een van mijn credo's is dan ook: toeval maakt een hoop goed! Zo ga ik het museum door."

De presentatie in het Van Abbemuseum is de eerste solotentoonstelling van Dick Verdult. "Ik had wel kleinere tentoonstellingen in galeries, maar in een museum is het nu de eerste. Ik heb het nooit opgezocht. Dat het verwarring zaait, is een onherroepelijke bijkomstigheid bij wat ik doe, het is niet het uitgangspunt. Omdat ik uit veel manden pluk, lijkt het verwarrend, maar voor mij is het kraakhelder. Het is de weergave van wat zich in mijn hersens afspeelt. Wat ik heb meegemaakt, staat veel anderen nog te wachten." Op de vraag wat hij bij de bezoekers teweeg wil brengen reageert hij voorzichtig. "Misschien dat ze nieuwsgieriger worden. En nóg liever..."

Leo Ulrich

De expositie rond Dick Verdult maakt deel uit van de presentatie VANUIT HIER - OUT OF HERE waarin de nadruk ligt op werk dat zijn oorsprong vindt in Eindhoven en de omliggende regio. Het bestaat uit drie projecten, die zowel de lokale als de internationale rol uitdiepen die het Van Abbemuseum in zijn 75-jarig bestaan heeft gespeeld. De tentoonstelling van Verdult heeft als titel 'En op zondag vierden wij Vrijdag!'. In de Oudbouw komt een 'collectors show', waarin inwoners uit de omgeving hun verzamelingen laten zien. Een ander deel heeft als titel 'Eindhoven als Muze' en omvat werk dat gedurende 75 jaar door opdrachten van het Van Abbemuseum tot stand is gekomen.

Seks is meer, Your space en Tante Netty

De filosofie van het museum om zijn activiteiten tot buiten de museummuren uit te breiden, heeft geresulteerd in een aantal initiatieven. Het project 'Seks is meer' en het eerste weekend, waarin de verbeelding werd behandeld, heb ik vorig jaar besproken (aflevering 51). Deze samenwerking met de GGzE heeft een boeiend vervolg gehad. Er volgden gedurende het jaar nog een tweetal weekenden.

Het volgende thema was 'normen en waarden'. Seksualiteit verbonden met ziekte en beperkingen, homoseksualiteit en verleiding, verlies en liefdeeloosheid werden door een lezing, de presentatie van een kunstwerk en de vertoning van een kunstfilm behandeld. Het derde thema draaide om persoonlijke verhalen. Verhalen die letterlijk verteld werden, maar ook verhalen die in beeld waren gebracht. Kunstenaars en mensen van de geestelijke gezondheidszorg werkten eraan mee. De studio in de kelder van het museum was een middag lang bezet door de 'Story Store', waar deelnemers op diverse creatieve wijze manieren verhalen konden schrijven en in beeld brengen. Onder andere door gerechten te maken van ingrediënten met een erotische betekenis of lustopwekkend karakter. Een afzonderlijke rol speelde de vitrine, die bij elk thema door kunstenaars vormgegeven op de diverse locaties te zien was. In december werd een slotbijeenkomst georganiseerd in het Ketelhuis op de Grote Beek. Deze bestond uit een opmerkelijke bijdrage van het Orange Light District, een jong creatief team van industriële ontwerpers, die op zeer artistieke wijze met kunstwerken een verhalende route hadden uitgezet, waarin alle thema's nog eens aan de orde kwamen. Het project werd afgesloten met een performance en de uitreiking van een publicatie.

Your Space

Deze middag bleek ook het vertrek in te luiden van Claire Butcher die de begeleiding van dit project had overgenomen van Kerstin Niemann. Haar terugkeer naar Zuid-Afrika bleek ook het einde van Your Space. Aan deze activiteit is in dit Journaal weinig aandacht besteed. Het was nooit helemaal duidelijk wanneer er in het museum iets te doen was en dat was jammer. Het idee om

gelieerd aan het museum een platform te creëren dat mogelijkheden biedt aan jonge kunstenaars voor experiment, zonder dat daaraan de hoge eisen van de internationale kunstwereld worden gesteld is goed, omdat dit juist de broedplaats kan zijn waar nieuwe dingen gebeuren.

Tot 1 augustus: 'ShareSomeCandy'

Het Van Abbemuseum en de woningcorporatie Trudo ondersteunen elkaar om kunstinitiatieven in de renovatiewijk Woensel West te helpen ontplooiën. Dat heeft in het verleden al tot diverse resultaten geleid. Onlangs is daar de internetgalerie 'Tante Netty' aan de Edisonstraat 14 bijgekomen. Wethouder Mary Fiers verrichtte de opening van deze zogenaamde 'offline bloggalerie' op 3 april. Tante Netty (www.tantenetty.nl) is gevestigd in een voormalig bordeel. Het doel is op laagdrempelige wijze de bevolking van een gewone woonwijk met hedendaagse kunst en cultuur in contact te brengen. Internet lijkt daarvoor een heel geschikt modern medium. De huiskamer van Tante Netty ziet er gezellig, open en uitnodigend uit. Hier krijgt het massale en anonieme internet een warm en persoonlijk karakter. Voor de eerste tentoonstelling is samenwerking gezocht met de Amerikaanse internetsite www.ShareSomeCandy.com. Van een aantal kunstwerken die op deze site worden aangeboden, hangen grote prints aan de muur. De tentoonstelling is nog tot en met 31 juli te zien. Er zijn plannen om in het najaar naast nieuwe tentoonstellingen lezingen en workshops voor kinderen te organiseren.

Leo Steinhauzer

In Juxtapositie¹ en Remake Bedenkelijk goed eindexamenwerk

Ook dit jaar opnieuw laat het Strabrechtcollege het eindexamenwerk van hun leerlingen in het Van Abbemuseum zien. Gelukkig wordt dit interessante project voortgezet. Een museum dat midden in de maatschappij wil staan en waar dagelijks grote groepen leerlingen van scholen met kunst kennis maken, geeft deze leerlingen de kans om te reflecteren op hun museale ervaringen. De opdracht wordt samengevat onder de titel: In Juxtapositie en Remake. In de Studio in het souterrain wordt het werk tentoongesteld.

Het Strabrechtcollege geeft het profiel Beeldende vakken een extra impuls met deze wijze van presenteren. Dat betekent dat de beeldende vakken in dit college een volwaardige positie hebben veroverd. Creativiteit wordt onderkend als een belangrijke factor in de ontwikkeling van jonge mensen. In de leerpsychologie wordt al zeer lang aandacht geschonken aan de waarde en het belang van creative problem solving. Het expressieonderwijs is niet alleen voor de begaafde leerling van belang, maar voor alle kinderen. Men is tot de conclusie gekomen dat de aspecten van creativiteit die een rol kunnen spelen bij de verschillende denk- en leerprocessen, kunnen helpen het denken en leren te verbeteren. Creativiteit en intelligentie zijn twee polen van ons denken. Intelligentie is een vorm van probleemoplossend denken waarin naar de (ene) oplossing van het probleem wordt gezocht, het zogenaamde convergente denken. Intelligent problem solving

lost problemen op via causaal-logische weg, via analyse en deductie. Creativiteit daarentegen zoekt naar meer oplossingen van problemen die zich aandienen, het zogenaamde divergente denken. Dit denken is vereist voor situaties waarin geen kant-en-klare oplossingen voorhanden zijn en waar intuïtie en logica vereist zijn bij het denkproces.

De eindexamenopdracht van het Strabrechtcollege benadert beide polaire aspecten van het cognitief denken en is dus een volwaardig onderdeel van het ontwikkelingstraject dat leerlingen doorlopen. Maud Rijken, de kunstcoördinator van het college noemt de tentoonstelling niet voor niets 'De kroon op hun werk'.

Piet van Bragt

¹ Juxta: naast elkaar(-plaatsing)

Lissitzky: fotografie als het 'Nieuwe Zien'

Het fotografische zelfportret dat Lissitzky in 1924 maakte, is waarschijnlijk meer een psychologische stijlicoon dan men direct in de gaten heeft. Het gezicht dat je aankijkt legt één op één direct contact met de beschouwer. En dan zijn er elementen die de kern van zijn kunst laten zien: de hand, de passer, het raster. De hand die het ambacht symboliseert, maar ook het verlengstuk van het brein is. De hand die de fijnzinnigheid typeert, de tactiliteit, maar ook schepping, gevoel, tederheid en agressie. De passer als maker van de cirkel, de vorm die volgens Plato alle schoonheid in zich heeft verzameld. De volmaakte lijn en de bolvorm als teken van groei en evolutie, maar ook de zetel van de ratio, het verstand. Het raster toont het systeem, de afbakening, de categorisering. 'De Constructeur' is een woordloos essay over de essentie van zijn kunstenaarschap.

Als in de negentiende eeuw de fotografie als een nieuw en waarschijnlijk lelijk eendje de kunstwereld binnenstapt, kunnen weinigen de waarde van het nieuwe medium beoordelen. Maar het gevaar wordt wel onderkend. André Breton zei het al: "Sinds de uitvinding van de fotografie aan de oude uitdrukkingmiddelen een dodelijke klap heeft uitgedeeld, is de portretkunst niet langer voorbehouden aan tekentalenten."¹ Pas na de jaren '20 wordt de fotografie geïnterpreteerd als 'Het Nieuwe Zien', de herwaardering van alle tot dan geldende conventies in de fotografie. De invloed van het Bauhaus op de fotografie springt in het oog. In het Bauhaus wordt het nieuwe medium verkend. Elementen als fragmentering, vervorming, ongewoon perspectief en meervoudige belichting, gevoelige film, close ups, transparantie, bevroren beweging en nieuwe gezichtshoeken doen hun intrede. Behalve dat de foto een reproductie van de waarneming kan zijn, worden de abstracte vormgevingskwaliteiten zichtbaar. Wordt de foto in de negentiende eeuw nog beschouwd als een gemakkelijke vervanging van de schets, nu wordt het een autonome kunstvorm. Het fotografische zelfportret wordt in de Bauhauscultuur een teken dat men zich als maatschappelijk geëngageerde kunstenaar in zelfbewuste insceneringen van de eigen genialiteit kan vertonen. Wie van deze 'optische prothese' geen gebruik maakt, zou zich 'als analfabeet van de toekomst' de mogelijkheid ontnemen de wereld te leren kennen, aldus Moholy Nagy. Het portret is volgens hem geen vervanging van de levende mens, maar creëert de kwaliteit van een nieuw wezen. En dat met een knipoog naar Descartes: "Ik word bekeken, dus ik besta".²

Invloeden op Lissitzky

Tussen 1922 en 1929 maakt Lissitzky een snelle ontwikkeling door. In 1921 houdt hij een lezing over de waarde en de essentie van de fotografie. Fotografie zal de behoefte aan afbeeldingen in de toekomst kunnen vervullen. Hij vond: "Alle andere afbeeldingsvormen zijn onnodig... De nieuwe wereld zal geen plaatjes nodig hebben. Als zij een spiegel nodig heeft beschikt zij over fotografie en film".³ In 1929 schrijft hij over de autonomie van de fotografie. Hij noemt het een kunstvorm - 'fotopis' - die met eigen middelen ons bewustzijn en gevoelens kan beïnvloeden.

In 1922 experimenteert hij met fotofragmenten in collages voor illustraties die hij maakt voor het boek Zes verhalen met een gemakkelijke afloop, van Ilya Ehrenburg. In 1923 experimenteert hij met fotogrammen. In een fotogram wordt geen camera gebruikt. Men legt een voorwerp op lichtgevoelig materiaal en belicht het daarna. De afdruk noemt men een fotogram. In het tijdschrift Merz van Kurt Schwitters publiceert hij samen met Vilmos Huszar een fotogram met de merkwaardige titel: 4/i Lampe Heliokonstruktion 125 Volt. Waarschijnlijk is Lissitzky al in 1921 op de hoogte van het fotografische proces van het fotogram. Alleen of samen met Moholy Nagy leert hij het concept kennen in Berlijn. Volgens Lucia Moholy ontstaat het idee om het fotogram als kunstzinnig medium te gebruiken tijdens discussies tussen Lissitzky en haar echtgenoot. Maar beiden gaan zelfstandig met het medium om, zonder op de hoogte te zijn van het werk van de ander.

Portretten

In 1924 experimenteert hij met dubbele afdrucken en meervoudige negatieven om portretten te maken. Bekend zijn de portretten van Arp, Kurt Schwitters en natuurlijk zijn eigen beroemde zelfportret, De Constructeur wordt beschouwd als een stijlicoon doordat creativiteit hier gecombineerd wordt met moderne technologie en intelligentie. De technische cultuur van dat moment geeft de ambachtelijke kunstenaar de kans gebruik te maken van de rationele kunstzinnige praktijk. Het zelfportret is een analogie tussen de kunstenaar en wetenschappelijke modellen, wiskunde, de constructeur, de ingenieur. Het beeld dat Lissitzky laat zien is een nieuw voorbeeld van de kunstenaar als een sociaal geëngageerd persoon. Het is zijn visie op de toekomst en de maatschappij. Zijn geloof in de ratio, het verstand, is ongebroken. Een nieuwe esthetische categorie is zichtbaar: "Ik ben exact, daarom ben ik mooi".⁴

Evenwicht van technologie en natuur

In 1924 publiceert hij ook twee essays. Het essay Nasci is een manifest waarin hij samen met Kurt Schwitters nadenkt over het nieuwe evenwicht tussen technologie en natuur en het rationele van het irrationele. Nasci betekent natuur. Alles wat zich ontwikkelt,

beweegt en vormt zichzelf uit zichzelf en door zijn eigen kracht. Het essay begint met:

"Es ist schon GENUG immer MASCHINE
MASCHINE
MASCHINE
MASCHINE

Wenn man bei der modernen Kunstproduktion anlangt"⁵.

Nasci maakt de integratie van het model van technische reproductie en het cyclische karakter van organische processen zichtbaar door de staccatoherhaling van het woord MASCHINE.

Zijn tweede essay K. und Pangeometrie laat de analogie zien tussen kunstzinnige prestaties en de geschiedenis van de mathematica. De wiskundige ruimte, zoals geconcipieerd door de Egyptenaren, heeft als basis de numerologie. Het klassieke perspectief bedient zich van de Euclidische meetkunde. Lissitzky richt zich echter op de niet-perspectivische ruimte. Zijn belangstelling voor de axonometrie geeft hem mogelijkheden te over om over de irrationele ruimte na te denken. Hij paste dit ook toe in zijn Proun schilderijen: het is een wijze van ruimte-uitbeelding waarin geen plaats meer is voor verkorting of vergroting. Uiteindelijk betoogt hij dat niet alleen het perspectief een technische manier van verbeelden is,

maar het model van Kijken (zien) meer betekenisvol is. "Das sehen ist nämlich auch eine K[unst]"⁶.

Reclamefoto's

Na 1925 experimenteert hij met reclamefoto's voor de firma Pelican. Als hij in 1926 terugkeert naar Moskou gebruikt hij fotografie in ontwerpen voor decoraties op openbare gebouwen. Hij exposeert zijn fotografisch werk en zijn fotomontages. In 1928 past hij zijn ideeën toe op het ontwerp voor het Sovjet Paviljoen op de Internationale Presse-Ausstellung in Keulen. Na 1929 maakt hij fotografische experimenten voor posters en boekomslagen. In al zijn werk laat Lissitzky zien dat fotografie meer is dan een camera hanteren. Fotografie heeft een eigen taal. Eigenschappen van die taal zijn in staat om onze gevoelens en ons bewustzijn te beïnvloeden. Kandinsky zegt het al eerder in Über das Geistige in der Kunst: "Kunst is de taal die, in een vorm die haar eigen is, tot de ziel spreekt van de dingen die voor de ziel het dagelijkse brood zijn, dat ze slechts in deze vorm kan verkrijgen".⁷ Lissitzky is een man met een missie die zowel zijn kunstzinnige werk als zijn maatschappelijke visie wil integreren in een collectief model. Maar ten slotte typeert zijn uitspraak "Das sehen ist nämlich auch eine K[unst]" hem waarschijnlijk nog meer.

Piet van Bragt

4/i Lampe Heliokonstruktion 125 Volt, 1923

Hand mit Zirkel, 1924

Hans Arp, 1924

Kurt Schwitters, 1924

Zelfportret, 1924

¹ Jeannine Fiedler e.a., Bauhaus, Keilen, 1999, p. 152

² Idem, p. 159

³ Peter Nisbet, Lissitzky en de fotografie, in: El Lissitzky 1890-1941, Sted. Van Abbemuseum1, Eindhoven, 1990, p. 66

⁴ Leah Dickerman, El Lissitzky's Camera Corpus, in: Nancy Perloff e.a., Situating El Lissitzky, Los Angeles, 1923, p. 154

⁵ El Lissitzky, Stedelijk Van Abbemuseum, Eindhoven, 1966, p. 41

⁶ Leah Dickerman, p. 158

⁷ Kandinsky, Über das geistige in der Kunst, München 1912, p. 97

Onder leiding van cicerone Frank Malcorps bracht een bijzondere groep een bezoek aan het Van Abbemuseum. Deze bijdrage presenteerde hij in plaats van een eigen impressie.

Cursisten van 'Actief met taal' enthousiast over het Van Abbemuseum

Actief met taal is een driejarig project van het OVAA¹. Sinds 1999 is het OVAA actief in Eindhoven. Het signaleert, initieert en adviseert over ontwikkelingen binnen diversiteit en gender in de samenleving in de breedste zin van het woord. Diversiteit betekent verscheidenheid. Diversiteit uit zich op alle vlakken: geslacht, (etnische)afkomst, handicap, uiterlijk, opleidingsniveau, seksuele geaardheid, leeftijd... Gender verwijst naar sociaal geconstrueerde verschillen tussen man en vrouw. Daarbij zijn de adviezen in eerste instantie gericht op het college van burgemeester en wethouders. Maar het OVAA wil ook een breed debat op gang brengen in de Eindhovense samenleving.

Met een financiële bijdrage van het Oranjefonds is het project Actief met taal in februari 2010 begonnen. De bedoeling van dit project is om bij allochtonen die niet goed Nederlands spreken en die (daardoor) geïsoleerd leven, het Nederlands te verbeteren. Het gaat om de Nederlandse taal, durven, ontmoeten en oefenen. Daarnaast willen we met dit project bereiken dat mensen actiever worden, in de wijk of iets anders wat ze interessant vinden. Deze gedachten passen helemaal bij wat het Van Abbemuseum wil met het project Play van Abbe: verbetering van de relatie tussen kunst en samenleving.

Wij, drie taalcoaches, hadden onze cursisten voorgesteld om naar het Van Abbemuseum te gaan. Niemand van hen was daar ooit binnen geweest en zonder een klein zetje in de rug zou de stap misschien te groot zijn om daar zelfstandig een bezoek te brengen. Alle 16 cursisten waren meteen enthousiast en nieuwsgierig. En met budget van ons project was het mogelijk om de cursisten een lunch in het restaurant van het Van Abbe en een rondleiding aan te bieden. De lunch was voortreffelijk en de rondleiding die Frank Malcorps verzorgde, was buitengewoon interessant en interactief. Verschillende cursisten gaven aan geen idee te hebben gehad van wat er achter de deuren van het Van Abbe te zien en te beleven zou zijn.

Enkele citaten: "Ik vond het leuk in het museum. Het was prachtig en ik ben nog nooit eerder in een museum geweest. Ik vond het heel apart wat mensen kunnen maken." *Safia*. "Het is mijn eerste keer dat ik naar het Van Abbemuseum was geweest. Het was leuk met onze groep en juf. Wij zijn ontvangen door een meneer, die heeft ons rondgeleid. Het is erg interessant wat we hebben gezien van de natuur, mensheid, democratie en moderne kunst. We hebben van alles een beetje geleerd." *Birika*. "We zijn op 18 mei naar het Van Abbemuseum geweest. Ik vond

het leuk en leerzaam. Ik had niet verwacht dat het een unieke ervaring zou zijn. Ik was onder de indruk van het gebouw en hoe dit in elkaar is gezet. Het was een gezellige dag." *Amina*.

"Ik ben erg onder de indruk, niet alleen kunstwerk, maar vooral hun missie interactief, open voor discussie, niet eenzijdig dat maakt het museum bijzonder. En de sfeer van de moderne inrichting is ontzettend mooi. Ik ben wel van plan om het Van Abbe nog een keertje te bezoeken. Ik heb echt genoten en er is gewoon een leuke sfeer daar. Bedankt nogmaals voor de leuke dag." *Rita*.

Wij zijn blij met de enthousiaste reacties. Door dit bezoek hebben we de Nederlandse taal, ontmoeten, durven en oefenen op een creatieve manier in praktijk kunnen brengen.

Met dank aan cicerone en museumdocent Frank Malcorps, die ons op een plezierige manier meenam in het leven van de kunst(enaar).

Margo van den Broek
Lidy van Tertholen
Anne Marie Jansen

Aanwinsten van de bibliotheek Van Dieter Roth tot Prix de Rome 2010

De museumbibliotheek is - net als het museum zelf - een instelling in beweging. Zaken als de nieuwe huisvesting, de recente digitaliseringprojecten, de bibliotheek-tentoonstellingen en producties als het 'Living Archive' getuigen hiervan. Zo houdt ook de stroom van aanwinsten de bibliotheek in beweging. Die aanwinsten vragen dan ook geregeld aandacht.

Ondanks een bescheiden budget weet de bibliotheek haar taak als begeleidster van een museum van hedendaagse kunst waar te maken. Hiervoor beschikt zij over verschillende bronnen en aanleidingen. Vanzelfsprekend staat het eigen budget, hoe bescheiden ook, op de eerste plaats. Maar ook de tentoonstellingen van het museum en de nieuwe introducties van de bestaande collectie leveren publicaties op die deel gaan uitmaken van het bibliotheekbestand. Diezelfde publicaties maken onderdeel uit van een levendig ruilverkeer met de verwante musea van moderne kunst in ons land en daarbuiten. Dat ruilverkeer betekent een belangrijke bron van welkome uitgaven van die andere musea. Voorbereidend onderzoek door de curatoren en conservatoren geeft op zijn beurt aanleiding tot aanschaf van werken. Ten slotte zijn er giften van particulieren en mag ook de hulp van de vereniging Vrienden van het Van Abbemuseum niet onvermeld blijven. Zoals bekend hebben de Vrienden in de eerste jaren na de opening in 2003 jaarlijks een bedrag voor aankopen door de bibliotheek ter beschikking gesteld. Dit jaar is het 75-jarig bestaan van het museum aanleiding voor de Vrienden om een extra bedrag voor dit doel ter beschikking te stellen.

Dieter Roth

Sprekende voorbeelden van recent verkregen werken zijn niet moeilijk te vinden. De bibliotheek gaf in het verleden al grote aandacht aan kunstenaarsboeken. Dit zijn werken met veelal een bijzondere, kunstzinnige vorm. Van de Duits-Zwitserse kunstenaar Dieter Roth (1930 - 1998) bezat de bibliotheek al enig werk. Onlangs schonk de in Eindhoven nog steeds bekende Ab Hofstee een aantal kunstenaarsboeken van deze Roth aan de bibliotheek.

Het blijken verrassende en heel fijnzinnig architecturale producties te zijn en dus een waardevolle aanvulling van de collectie kunstenaarsboeken. Aanleiding genoeg dus om een bibliotheektentoonstelling over de kunstenaarsboeken van Roth te maken. Ab Hofstee verdient ook hierom dank.

'Atlas of the Conflict'

Een andere aanwinst is de 'Atlas of the Conflict'. Dit werk poogt het Israëliësch-Palestijnse conflict in kaart te brengen en de gevolgen ervan voor een ruime omgeving te laten zien. In het bijzonder zijn de gevolgen voor bevolking en demografische verhoudingen met behulp van kaarten en diagrammen getoond. Wie de titel van deze aanwinst hoort of leest denkt aanvankelijk te doen te hebben met een werk dat voortspuit uit de kenmerkende aandacht van de huidige directeur Charles Esche voor het conflict als aanleiding en doel van kunst. De Parijse Commune of hedendaagse milieuconflicten zijn daarvan voorbeelden. Gelukkig vragen de recente presentaties in Play van Abbe weer meer aandacht voor de kunstuitingen zelf. Bij nader inzien blijkt het hier echter niet om een polemisch hulpmiddel maar om een kunstenaarsboek te gaan dat door zijn vorm zich onderscheidt van een gewoon wetenschappelijk werk. Ten slotte maak ik nog als voorbeeld van een aanwinst melding van de Catalogus bij de Prix de Rome 2010 voor architectuur. Ditmaal was hiervoor als thema gesteld 'de maakbare samenleving' en betrof de opgave een ingreep in de bebouwing van het Amsterdamse August Allebéplein. De Nederlandse architect Olv Klijn (1974) kreeg de eerste prijs.

Harry de Kok

¹ OVAA is in 1999 begonnen als een overlegorgaan tussen allochtonen en autochtonen. Maar inmiddels zet OVAA zich breed in op het gebied van diversiteit. Het OVAA initieert projecten en debatten die het proces van intercultuur, diversiteit en gender bevorderen. Deze debatten worden veelal georganiseerd in het politieke café 'OVAA 21'. Het OVAA wil hiermee de dialoog in de Eindhovense samenleving bevorderen. Voor meer informatie kunt u onze website raadplegen: <http://www.ovaa-eindhoven.nl>

Gastvrijheid

Moderne beeldende kunst voor blinden?

Zou ik als kunsthistoricus een cursus Moderne Kunst voor blinden willen en kunnen organiseren? Dit niet alledaagse verzoek kreeg ik van sociëteitsgenoot George Kabel, die behalve blind ook filosoof en beeldhouwer is. Hoe leg ik de kleur rood uit aan iemand die niet kan zien? Slechts een van de vele vragen die door mijn hoofd schoten, maar voor ik het wist, had ik toegezegd.

De laatste les van de cursus zouden we in het Van Abbemuseum gaan doorbrengen, omdat dan zou blijken of het lesprogramma had voldaan aan de doelstelling: meer voorkennis om de rondleidingen te kunnen volgen en het aanleren van een actieve houding in het stellen van (de juiste) vragen. Immers, als je het (ook) in een museum moet doen met 'afgeleid kijken', dan moet je de rondleider kunnen sturen in het ordenen van de juiste informatie. 1 juni was het zover: een rondleiding geregeld, bewaking, kassa en infobalie op de hoogte gesteld van onze komst. De geleidehonden vonden een veilig plekje en cicerone Jenneke Lambert ging de uitdaging aan. Ze schrijft:

Rondleiding

"Ik was onder de indruk van het verzoek om een rondleiding te geven aan blinde bezoekers en heb daar wel een tijd over nagedacht. Ik had onder meer geprobeerd me in te leven hoe je de verschillende ruimtes qua geluid ervaart en op grond daarvan de route gekozen van zaal 10 met de Richard Long naar de stilte - ook voor ziende mensen - in de zaal van Verduyck en Thierry

de Cordier. Hoe het zou gaan, daar had ik eigenlijk geen idee van. Maar al meteen in de eerste zaal kwamen we door de intensiteit waarmee ze luisterden en vragen stelden zo snel tot de essentie van de kunst die daar was, dat ik hun blindheid eigenlijk niet meer als 'probleem' zag. Ik zag gewoon een stel super enthousiaste mensen om me heen met een soort 'honger' naar wat het museum te bieden had. En ze stonden zo open voor alles! Ik was best verbaasd dat we na een klein uur pas bij de vierde zaal waren. Natuurlijk moest ik er aan wennen om alles zo goed mogelijk te beschrijven, niet alleen het object maar ook de positionering in de ruimte en de maten. Logisch dat je meer tijd nodig hebt, alleen weer niet vanzelfsprekend dat zij daar zoveel geduld en energie voor hadden dat ze zo lang gebleven zijn! De soundscape en het werk van Kusolwong leek me een mooi vervolg - luisteren en betasten. Maar dat Willem Smit in de bibliotheek zoveel materiaal uit de kluis voor ons had klaargelegd was ook voor mij een verrassing."

Inspirerend bezoek

En mijn cursisten? Ze waren zeer onder de indruk van de gastvrijheid van alle medewerkers die ze troffen. Willem Smit en zijn spontane uitleg over de verrassende keuze kunstboeken uit de kluis, de bakjes water voor de honden, de begripvolle bewaking, de hartelijkheid in het restaurant. Cicerone Jenneke kreeg een grote pluim. Ze groeide in haar rol en heeft daardoor veel bijgedragen aan de beleving van de kunst. Want, zoals cursist Kees mij eerder had uitgelegd waarom hij toch graag ging wandelen in de bergen, de plek roept herinneringen op. De beschrijving van de grote Kiefer bijvoorbeeld, was volgens Leendert ongelooflijk inspirerend. Dat zou van een plaatje af niet gelukt zijn.

Liesbeth Schreuder

kroniek van een kunstminnaar

Van 'vrouwenkunst' naar politiek.

Voor het Eindhovens Dagblad vormde het 75-jarig bestaan de aanleiding om aan ons museum uitvoerig aandacht te besteden. Het gaf een speciaal katern uit, waarin naast Charles Esche plaatselijke politici, kunstenaars en anderen aan het woord kwamen. Als vervolg hierop werd een dag later, op 21 april, in Plaza Futura een debatavond georganiseerd, waarin goeddeels dezelfde mensen met elkaar en de zaal in discussie gingen. Esche verdedigde met verve zijn opvatting, dat hij publiekstaken en een open houding naar de samenleving wil combineren met een inhoudelijk radicaal beleid zonder concessies aan het publiek. Alleen de kunst telt.

Dat beleid wordt niet door iedereen gewaardeerd. Behalve de cultuurbarbaren, die de hedendaagse kunsten toch maar onzin - dure hobby's van de elite - vinden, zijn ook gerenommeerde kunstenaars als Paul Panhuysen en John Körmeling kritisch. Zij verlangen terug naar de tijd van voor de verbouwing: de overzichtelijkheid van het museum, het daglicht. Belangrijker echter: ze missen de kunstwerken die, zoals zij dat formuleren, vanuit zichzelf verrassen. Zij bekritisieren de politieke stellingname van Charles Esche en menen dat de kwaliteit van de getoonde kunst daardoor tekort schiet. Ik vraag me af, met alle respect: Mag je van deze kunstenaars niet een terughoudender opstelling verwachten, om daarmee hun eigen voorkeur en opvattingen te kunnen overstijgen? Worden de verschillende vormen van kunst zo niet tegen elkaar uitgespeeld? De critici hebben in zoverre een punt, dat de tentoonstellingen anders zijn dan in de voorafgaande periode. Charles Esche staat echter onmiskenbaar in de vernieuwende traditie van het museum en wel bij die van Jean Leering. De keuze voor die positie maakte hij direct bij zijn aantreden kenbaar.

Kunst bemoeit zich met politiek en de politiek bemoeit zich met kunst? De discussie tijdens de debatavond van het Eindhovens Dagblad spitste zich vooral toe op de financieel economische kant als gevolg van het beleid. "Van Abbe moet zich beter verkopen" stond dan ook in grote letters boven het artikel de volgende dag in het ED. "Niet het beleid, maar de marketing van het Van Abbe moet worden aangepast...", was de conclusie van de krant. Belangrijk aandeel in die discussie hadden Peter Kentie, PSV marketeer en Arnold Raaijmakers, PvdA gemeenteraadslid. Deze positieve benadering van het museumbeleid werd niet door iedereen gewaardeerd. Vanuit de zaal klonken ook andere geluiden. Door een ongelukkig optreden van de gespreksleider kreeg een vertegenwoordiger van trotsopniks.nl, een website gelieerd aan de partij van Rita Verdonk, niet het woord, waarna deze verontwaardigd vertrok. Jammer, want bij een dergelijke gelegenheid moet ook voor deze geluiden aandacht zijn.

De grote bezuinigingen op de overheidsfinanciën die zijn afgekondigd, grijpen diep in in het culturele klimaat van Nederland. De musea lijken er, zoals ook het Van Abbemuseum in Eindhoven, nog genadig van af te komen. De toon waarop over kunst en cultuur wordt gesproken, stemt mij echter heel somber. Dat wordt pijnlijk duidelijk. Ik had niet verwacht dat fatsoenlijke politieke partijen zo ver zouden gaan en tegen beter weten in hoop ik nog, dat het parlement er een stokje voor steekt. Ik vrees het ergste. De gevolgen voor de culturele sector zijn dusdanig dat van kapitaalvernietiging kan worden gesproken. Van een regering van welke politieke kleur ook mogen we bescherming van de cultuur verwachten en geen met bedrieglijke woorden uitgesproken aanslag.

Het ging over politiek, niet over vrouwenkunst in deze kroniek. Dat onderwerp heb ik na vier afzonderlijke kronieken in twee jaar met een afzonderlijk artikel voor dit jaartal afgesloten. Dat wil zeggen, als er een goede reden is, kom ik er graag nog eens op terug. Misschien hebben vrouwen de sleutel van de kunst voor de toekomst wel in handen. Charles en met jou de hele staf: zorg dat het Van Abbe dan de eerste is om het te laten zien.

Leo Steinhauzer

Tentoonstellingsagenda Van Abbemuseum

26 februari - augustus 2012

Play Van Abbe - Deel 4
De Pelgrim, de Toerist, de Flaneur (en de Werker) (A1 en B0)
Tijdmachines Reloaded (B2)

20 februari - augustus 2011

Bibliotheektentoonstelling
Verzamelen - Mail Art project
In augustus is de bibliotheek gesloten

21 juni - 14 augustus 2011

Zomertoer

Juli - december 2011

Bram Hermens - Het Oog

3 september - 8 januari VANUIT HIER - OUT OF HERE met: For Eindhoven - The City as Muse

The Collectors Show
En op zondag vieren we Vrijdag - solopresentatie Dick Verdult

2 oktober tot 11 november

5 jaar Onomatopee

DOORLOPEND t/m 25 maart 2012

Lissitzky + Overwinning op de Zon

Dan Perjovschi - Muurtekeningen in de hal

EVENEMENTEN / CURSUSSEN / THEMALEZINGEN

Gewijzigde openingstijd: iedere eerste donderdagavond van de maand gratis geopend

Kinderkunstclub

Iedere zaterdag, 14.00 - 16.00 uur
€6,- per kind, reserveren via: kcc.vanabbemuseum.nl
(Van 9 juli t/m 27 augustus is er geen kinderkunstclub)

Familielunch & rondleiding

Iedere 1^e zondag van de maand
Zondag 7 augustus 11.00 uur
Zondag 4 september 11.00 uur
Reserveren via vanabbemuseum.nl

Themalezingen najaar 2011: Op ons dak!

Themalezing 1: Saai / Spannend!

Donderdag 1 september 19.00-21.00 uur

Themalezing 2: Moeilijk / Kan ik ook!

Donderdag 6 oktober 19.00-21.00 uur

Themalezing 3: Rommel! Vakmanschap?

Donderdag 3 november 19.00-21.00 uur

Themalezing 4: Duur / Waardevol?

Donderdag 1 december 19.00-21.00 uur

75 jaar Van Abbemuseum - publieke viering

24 september 2011, 11.00 - 23.00 uur

The Autonomy Project Symposium

07/10/2011 - 09/10/2011

Voor actuele informatie, data en tijden: zie www.vanabbemuseum.nl

NIEUWS VAN DE VRIENDENVERENIGING

- September: rondleidingen door curatoren tentoonstellingen Vanuit Hier
- Zondag 2 oktober 14.30 uur Lezing - The Bigger Picture - waarin Ko van Dun de laatste 20 jaar in een breder cultuurhistorisch perspectief in beeld brengt. Met natuurlijk veel aandacht voor het verhaal van de kunst.
- Driedaagse reis Documenta Kassel: 21 t/m 23 juni 2012.

Voor actuele informatie, data en tijden:

Contact via het Bureau van de Vereniging.
Voor bereikbaarheid zie hieronder in het colofon.

Colofon

Redactie Journaal

Frank Bierkenz
Piet van Bragt
Nick van Broekhoven (eindredactie)
Ilse Cornelis (VAM)
Harry de Kok
Liesbeth Schreuder
Leo Steinhauzer
Leo Ulrich
Ton Wijkman

Concept en vormgeving

Korteweg Communicatie, Eindhoven

Fotografie

Marieke de Bra
Piet van Bragt
Margo van de Broek
Tante Netty
Liesbeth Schreuder
Ton Wijkman
Dick Verdult
Leo Ulrich

Bureau Vereniging Vrienden Van Abbemuseum

Stratumsdijk 2
Postbus 6188, 5600 AZ Eindhoven
tel. 040-2381032, fax 040-2460680
e-mail: info@vriendenvanabbe.nl
website: www.vriendenvanabbe.nl

Bureau geopend:

Maandag 9.30 - 15.00 uur (m.u.v. schoolvakanties)
Op andere dagen kunt u een boodschap inspreken
op het antwoordapparaat.

Van Abbemuseum

Bilderdijklaan 10, postbus 235, 5600 AE Eindhoven
tel. 040-2381000, fax 040-2460680
internet: www.vanabbemuseum.nl
e-mail: info@vanabbemuseum.nl

Openingstijden Van Abbemuseum

Dinsdag t/m zondag 11.00 - 17.00 uur
Donderdag 11.00 - 21.00 uur